

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНИХ ВЕКТОРІВ НАЦІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Постановка проблеми і її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Вирішуючи проблему матеріальної підтримки людини у старості пенсійна система пропонує різноманітні підходи. Ключовим положенням, навколо якого вибудовуються ті чи інші складові будь-якої пенсійної системи є, насамперед, джерело виплат. Світова практика пенсійного забезпечення свідчить про використання різних форм фінансування пенсій. Це можуть бути кошти державного бюджету, страхувальників або застрахованих осіб. Залежно від походження фінансових ресурсів пенсійна виплата набуває відповідних ознак та вимог щодо прав на її отримання. В сучасному світі набула поширення тенденція використання комбінованих пенсійних систем. Виходячи із досвіду їх функціонування у інших країнах Україною також запроваджено змішаний формат побудови пенсійної системи із застосуванням солідарної та накопичувальної систем загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та системи недержавного пенсійного забезпечення [1]. Обрання такого розгалуженого механізму пенсійного страхування та забезпечення вимагає необхідність його адаптації до існуючого економічного та соціального середовища. Варто зазначити, що поряд з виконанням основного завдання щодо підвищення рівню пенсійного забезпечення, механізм пенсійного страхування містить потенціал потужного впливу на вирішення комплексу проблем активізації економічної діяльності, виведення з тіні трудових відносин, заробітної плати (доходу) тощо. З метою реалізації означеного потенціалу концепція пенсійної системи має також кореспондувати з основними напрямками трансформаційних процесів у інших сферах держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми, що розглядається. Дослідженню сутності пенсійної системи та пов'язаних із її функціонуванням проблем присвячували свої роботи провідні вчені та практики, зокрема Г. Дегтярьов, І. Курило, Н. Зайчук, Д. Чистілін, І. Лютий, В. Усик, Г. Герасименко, Г. Соколова та багато інших. Втім, в умовах активних суспільних перетворень формування пенсійної системи потребує врахування особливостей основних стратегічних напрямків економічного та соціального розвитку. Ступінь гармонізації концепції розвитку пенсійної

системи з означеними компонентами визначає збалансованість трансформаційних процесів в цілому в державі. Це пояснює актуальність досліджень в цьому напрямку.

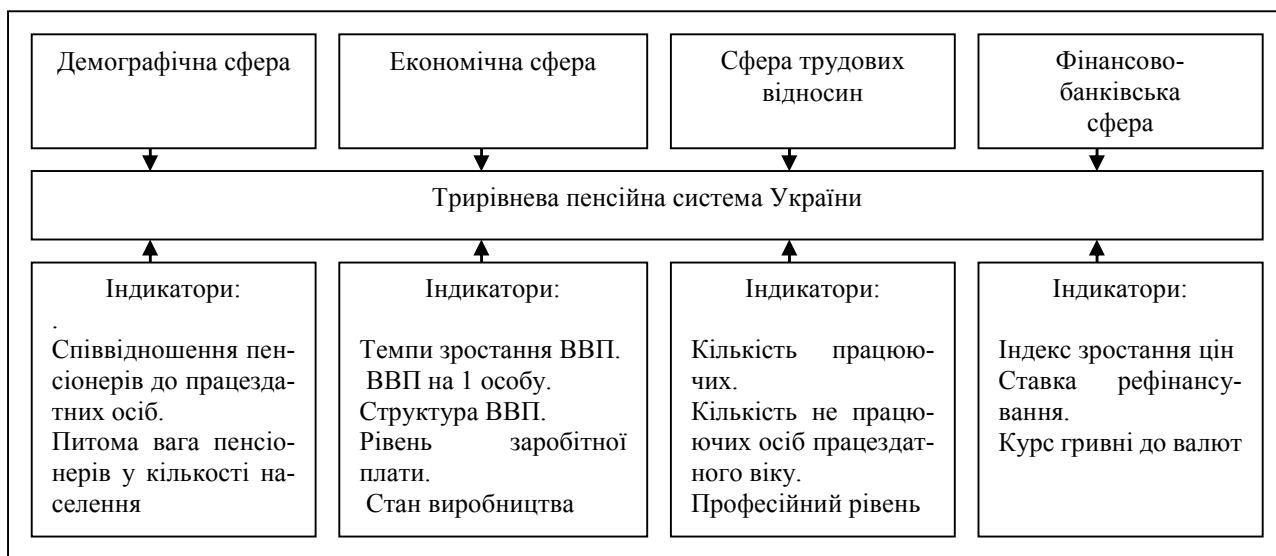
Таким чином, **метою статті** є аналіз окремих аспектів функціонування пенсійної системи України в умовах трансформаційних процесів у всіх сферах суспільного життя, визначення кола проблемних питань та вироблення пропозицій щодо удосконалення концепції пенсійного реформування в напрямку посилення її відповідності до напрямків соціально-економічного розвитку держави.

Виклад основного матеріалу досліджень. Одним з основних факторів, що визначає формування, функціонування та розвиток пенсійної системи вважається її оточуюче середовище. До особливостей пенсійної системи можна віднести її взаємозв'язок з усіма без виключення сферами суспільного розвитку. Означене поєднання відбувається через наявну або потенційну залученість кожної людини до системи пенсійних відносин. В найбільш щільній залежності пенсійна система кореспондує із суспільними сферами, наведеними на рис. 1.

Можна погодитись із думкою переважної більшості дослідників, які вважають старіння населення всеохоплюючим і невідворотнім наслідком впливу цивілізаційного процесу. Однак оцінюючи наслідки впливу демографічного тиску на стан та перспективи розвитку пенсійного забезпечення робляться спроби дійти висновку: чи таку ситуацію слід вважати викликом або потенційними можливостями для позитивних змін [2, с. 12]. Водночас одноставною є думка, що можливості вирішення демографічних проблем лежать виключно в економічній площині. Адже в ній йде формування та трансформація трудових відносин. Види та форми організації матеріальної допомоги у старості також здебільшого зумовлені саме рівнем розвитку економіки. Виходячи з цього, особливостями вітчизняного пенсійного забезпечення можна вважати наявність в його структурі значної кількості видів пенсійного забезпечення, обумовлених втратою працездатності через важкі або шкідливі умови праці. Ще й до сьогодні в країні переважна частина промислових виробництв характеризуються складними умовами праці, що передбачають передчасне (за загальних умов) настання пенсійного віку. Зважаючи, що площина трудових відносин є формоутворюючою для

пенсійної системи, доцільно навести думку Д. Чистіліна, яким зазначено, що сьогодення макроекономічна політика держави не забезпечує зростання кількості та якості праці в масштабах економіки. Модель економічного зростання України має низпадаючий фактор праці по кількості та якості [3, с. 168]. Означене засвідчує, що виробничий потенціал економічної сфери потребує революційних змін у напрямку інтелектуалізації праці та розвитку інноваційних виробництв. На сьогодні, за твердженням І. Лютого, перш за все, необхідно створення умов для поєднання існуючої індустріальної структури економіки України з напрямками інвестиційного

розвитку тих сфер суспільного життя та економіки, які забезпечують розвиток інтелектуального потенціалу нації [4, с. 22]. А автором В. Усиком зауважено, що стратегія інноваційного розвитку України повинна бути простою й зрозумілою, з чіткими й реальними пріоритетними напрямками розвитку, які справді можливо реалізувати за відповідний період, створивши систему стимулів і заохочень для учасників інноваційного процесу [5, с. 40]. В якості одного із стимулів інноваційного процесу, на наш погляд, можуть виступати важелі положень пенсійного забезпечення, що потребує врахування у стратегічному контексті.

Рис. 1. Концептуальна схема залежності пенсійної системи від основних суспільних сфер

Джерело: висновки автора.

Втім, окремими авторами дедалі частіше звертається увага на поширення переліку проблемуючих обставин поза межами суто економічних відносин. Автором С. Вовканич, зокрема підкреслено, що більшість проблем існує лише через те, що значній частині народу бракує трьох стовпів сучасної розвиненої нації: національної ідеї, високої культури і здорової моралі [6, с. 11]. Однак, наголошуючи на необхідності вироблення національної ідеї, дослідником прагнення до прогресу пов'язується, зокрема і із забезпеченням добробуту у життєдіяльності людини [6, с. 11]. Варто зауважити, що прибічниками сучасної соціально-інвестиційної парадигми розвитку держави не підтримується протиставлення або домінування економічного або соціального пріоритетів у розвитку держави. Г. Герасименко з цього приводу зазначає, що основною методологічною перевагою концепції соціально-інвестиційної держави є поєднання інтересів економічної та соціальної політики. При

цьому, парадигма соціального інвестування ґрунтується на припущенні, що соціальна політика, зосереджена на інвестуванні «в людей», є продуктивною і з економічної точки зору, на відміну від однобічного трактування соціальної держави як такої, що заснована на принципах перерозподілу і споживання [7, с. 55].

Таким чином, одним з ключових питань, навколо якого точиться дискусія вчених та практиків, полягає у мінімізації негативних факторів, що впливають на функціонування соціальної сфери, максимальне використання можливостей і переваг, що надає розвинута сучасна соціальна сфера, а також поєднання вищевказаного у єдину системну стратегію. Означені наміри певною мірою знайшли відображення у основних нормативно-правових актах, що регулюють відповідні напрямки соціально-економічного розвитку, що в контексті впливу на розвиток пенсійної системи наведено у табл. 1.

**Основні концептуальні та стратегічні напрямки суспільного розвитку
та положення розвитку пенсійної системи**

Нормативний документ	Складові щодо розвитку пенсійної системи
Стратегія подолання бідності [8]. Очікуваний результат: подолання бідності	Підвищення ефективності соціальної підтримки найбільш уразливих груп населення шляхом реформування соціального захисту. Створення працездатним верствам населення умов для самостійного розв'язання проблем підвищення власного добробуту, що можливо лише в разі забезпечення продуктивної зайнятості, збалансування попиту і пропозиції на ринку праці, запобігання безробіттю
Стратегія розвитку пенсійної системи [9] Очікуваний результат: зменшення розриву в розмірах пенсій чоловіків і жінок, належна диференціація розміру пенсій, легалізація заробітної плати	Підвищення ролі страхових принципів, охоплення пенсійним страхуванням усіх працюючих, призначення пенсій залежно від страхового стажу та сплачених внесків, переведення пенсій, що призначаються на пільгових умовах або на пільгових умовах із солідарної системи до недержавних фондів. Розширення бази нарахування страхових внесків, поетапне запровадження паритетної сплати страхувальників та застрахованих осіб. Створення умов для запровадження накопичувальної системи
Концепція розвитку страхового ринку України [10]. Очікуваний результат: Очікуваний результат підвищення рівню страхового захисту майнових інтересів юридичних та фізичних осіб	Формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів, розвиток ринків фінансових послуг, зміцнення довіри страхувальників, насамперед населення, до страховиків та страхових посередників
Стратегія демографічного розвитку [11]. Очікуваний результат: підвищення рівню народжуваності та тривалості життя, покращення стану здоров'я, регулювання міграційних процесів, відновлення сімейних цінностей	Створення економічних передумов для задоволення потреби сім'ї в дітях, поліпшення якості сімей; сприяння формуванню у суспільстві середнього класу як основи матеріального благополуччя, зокрема шляхом розвитку малого підприємництва, а також системи оплати праці. Забезпечення економічного благополуччя осіб похилого віку. Створення умов для реалізації творчого і трудового потенціалу осіб похилого віку. Удосконалення системи соціального забезпечення осіб похилого віку
Стратегії модернізації системи управління державними фінансами [12]. Очікуваний результат: підвищення ефективності функціонування державних фінансів	Створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи, що передбачає раціоналізацію та оптимізацію виконання функціональних процесів та технологічних процедур, налагодження взаємодії інформаційних систем суб'єктів сектору державного управління, проведення методологічних та інших робіт, спрямованих на ефективне використання інформаційних ресурсів
Концепція формування правових основ та механізмів реалізації соціальної держави в країнах Співдружності [13]. Очікуваний результат: створення правових основ і механізмів реалізації соціальної держави	Створення умов для запровадження положень соціальної держави як правової демократичної держави, яка проголошує вищою цінністю людину та створює умови для забезпечення гідного життя, вільного розвитку та самореалізації творчого (трудового) потенціалу особистості. Критеріями оцінки ступеню соціальності правової демократичної держави є дотримання прав і свобод людини, проведення активної і потужної соціальної політики, забезпечення стандартів гідного життя для більшості громадян
Національна стратегія розвитку "Україна – 2015" [14]/ Очікуваний результат: створення запобіжного засобу щодо бідності населення	Гарантування гідного рівню життя для усіх громадян, не перетворюючи соціальні зобов'язання на критичні ризики для національної економіки. Перехід до тривірневої системи пенсійного забезпечення
Стратегія розвитку пенсійної системи [15]. Очікуваний результат: забезпечення рівня життя пенсіонерів на рівні, адекватному їх потребам, стабільного функціонування та прозорості пенсійної системи	Посилення платіжної дисципліни щодо сплати страхових внесків, забезпечення адекватності навантаження на фонд оплати праці, вдосконалення законодавства в частині повноважень здійснення державного нагляду в системі накопичувального пенсійного забезпечення, сприяння підвищенню інвестиційної привабливості боргових зобов'язань і ліквідності акцій вітчизняних емітентів. Забезпечення соціальної справедливості у солідарній системі
Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері [16]. Очікуваний результат: удосконалення державного регулювання в інноваційній сфері	Створення умов для впровадження інновацій, формування інноваційної культури, удосконалення статистичних методів проведення оцінки провадження інноваційної діяльності, визначення механізму координації інвестиційної і інноваційної державної політики

З наведеного випливає, що положення стратегічних документів торкаються різних напрямків функціонування змішаної пенсійної системи. Водночас їх характер переважно мірою має орієнтованість на подолання бідності. Наявна суперечливість між євроінтеграційними векторами державного розвитку, положеннями соціальної держави та наявності залишків радянської пенсійної системи, потребує більш чіткого стратегічного визначення в орієнтирах соціальних індикаторів. Г. Соколовою в контексті проблем вибору соціально-економічного курсу для пострадянських держав зазначено, що кінцева мета започаткованих модернізаційних реформ, а саме утворення механізмів ринкової економіки і демократично-правової державності доки що не досягнута і це є важливим для розуміння специфіки

трансформаційних процесів в пострадянських державах. Основним завданням розвитку трансформаційних процесів вона вважає оновлення виробничого потенціалу держав та зростання добробуту суспільства [17, с. 78]. Варто відмітити, що означені складові визначають умови функціонування пенсійної системи, її базові характеристики, місце та роль у суспільстві і перспективи подальшого розвитку у поєднанні з іншими суспільними сферами. Ступінь інтеграції трансформаційних процесів на загальнодержавному рівні відбивається у стратегічних урядових документах. У комплексному вигляді поєднання найбільш актуальних питань економічної, соціальної та інших сфер на різних етапах розвитку держави викладене в урядових програмних документах, що наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Викладення проблем пенсійного забезпечення у програмних документах діяльності Уряду та органів місцевої влади

Назва документу	Положення програмних документів діяльності Уряду щодо пенсійного забезпечення
Відкритість, дієвість, результативність [18] Очікуваний результат: зниження рівня бідності	Реформування пенсійного забезпечення. Створення економічних передумов та інформаційно-технічної бази для функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування. Створення ефективної системи зберігання та управління пенсійними активами. Скорочення пільг щодо сплати внесків. Розмежування джерел виплати пенсій за різними пенсійними програмами. Створення системи державного регулювання і контролю у сфері пенсійного страхування
Послідовність. Ефективність. Відповідальність [19]. Очікуваний результат: зниження рівня бідності, збільшення розміру пенсій залежно від трудового стажу, акумулювання інвестиційних ресурсів	Поступове забезпечення паритетної участі працівників та роботодавців у сплаті страхових внесків. Посилення ролі трудового стажу при підвищенні розміру пенсій. Збільшення фінансового ресурсу пенсійної системи шляхом скорочення кількості пільг щодо сплати внесків. Розмежування джерел фінансування пенсій. Впровадження страхових принципів. Запровадження накопичувальних принципів. Підвищення державного регулювання, нагляду і контролю в системі пенсійного страхування. Поетапна ліквідація диспропорцій в розмірах пенсій військовослужбовців
Назустріч людям [20] Очікуваний результат: гідний рівень життя громадян, створення рівних можливостей пенсійного страхування	Мінімальна трудова пенсія за віком буде дорівнювати та наявністю стажу становитиме прожитковий мінімум для осіб, що втратили працездатність. Забезпечення соціального захисту громадян, які працюють за кордоном. Створення накопичувальної системи пенсійного страхування. Гнучка податкова політика, що стимулюватиме роботодавців та працюючих громадян до здійснення додаткових накопичень. Зменшення навантаження на фонд оплати праці шляхом перерозподілу структури страхових внесків до фондів
Український прорив для людей, а не для політиків [21] Очікуваний результат: безумовна реалізація конституційних прав людини, відповідність соціальних стандартів гідному рівню життя	Перерозподіл єдиного соціального внеску між роботодавцем та найманим працівником з метою зменшення навантаження на фонд оплати праці, зменшення соціальних фондів, здійснення виплат нестрахового характеру
Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток [22]	Забезпечення стабільності фінансування пенсійних виплат. Скорочення пільг із сплати страхових внесків. Запровадження єдиного соціального внеску
Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава [23]. Очікуваний результат: посилення соціального захисту та забезпечення гідного рівню життя громадян	Стабілізація солідарної пенсійної системи: підвищення мінімальної тривалості страхового стажу для отримання права на пенсію за віком, підвищення пенсійного віку, стимулювання більш пізнього віку виходу на пенсію, збільшення від невластивих видатків, обмеження максимального розміру пенсій, поступове перерозподілення частки внесків на пенсійне страхування від роботодавця до працівника, скорочення пільг щодо дострокового виходу на пенсію, створення рівних умов індексації пенсії. Введення в дію накопичувальної системи пенсійного страхування: уточнення умов страхування, запровадження обов'язкових корпоративних пенсійних схем для фінансування дострокових і спеціальних пенсій, створення умов її адміністрування та порядку інформування громадян про пенсійні активи

З наведеного випливає, що в основних програмних документах також охоплюється весь спектр складових різних форм пенсійного забезпечення. При цьому кінцевий результат переважною мірою має орієнтування на формування гідних умов та рівня життя. Зауважимо, що визначені, виходячи з наявних умов та можливостей, стратегічні вектори соціального розвитку дозволяють чітко окреслити мету та визначити стратегію для її досягнення. Поряд з цим, в остаточному підсумку досягнення поставлених цілей повинно передбачати забезпечення відповідного соціально-економічного ефекту. Соціальний ефект розглядається науковцями з позиції зростання добробуту, а економічний відображає забезпечення розширеного відтворення за рахунок зростання та тиску попиту [24, с. 241]. Поряд з цим в сучасних умовах визначальне місце в системі показників оцінки соціального розвитку займають соціальні стандарти. Саме їх рівень вважається індикатором оцінки розвитку держави. У вітчизняній практиці соціальні стандарти орієнтовані на прожитковий мінімум окремих груп населення. Враховуючи домінування у сучасних векторах розвитку орієнтації на прогресивні зразки, потребують прогресивних трансформацій і підходи до визначення вітчизняних соціальних стандартів. Водночас з їх гармонізацією постає питання гармонізації соціальної та економічної складових розвитку суспільства, що потребуватиме вирішення.

Зауважимо, що відтворення положень урядових програм на місцевому рівні відбувається у відповідних програмах соціально-економічного розвитку. Вони відображають фактичний стан реалізації конституційних прав громадян на пенсійне забезпечення на відповідній адміністративній території. Разом з цим, за результатами реалізації положень пенсійного забезпечення на місцевому рівні здійснюються трансформаційні процеси у нематеріальній площині. Це формування таких суспільних явищ, як відношення до пенсійної системи з боку пенсіонерів, довіра, а також прагнення щодо участі у означеному суспільному інституті. Оцінка стану пенсійного забезпечення також будується виходячи з свідомого суспільного уявлення про засоби, інструменти і механізми матеріальної підтримки громадян у похилому віці, що потребує більш уважного дослідження та врахування. Особливої уваги у цьому питанні потребують найбільш молоді верстви населення, на які орієнтовані накопичувальні форми пенсійного страхування. А такі індикатори, як кількість учасників пенсійної системи працездатного віку порівняно з потенційно можливою, визначають рівень сприйняття та суспільної підтримки діючої в країні системи пенсійного забезпечення та можуть слугувати підтвердженням вірності стратегічних напрямків її

розвитку або свідчити про необхідність подальших змін.

Висновки: Узагальнюючи викладене, можна констатувати, що механізм пенсійної системи в якості одного з інструментів соціально-економічного розвитку держави не реалізував повною мірою закладений в ньому потенціал і потребує удосконалення. З метою вирішення перелічених у статті проблемних питань розвитку пенсійної системи в контексті стратегічних векторів національного розвитку, на нашу думку, необхідно:

1. Розробити засоби стимулювання інноваційного процесу із залученням важелів пенсійного забезпечення.

2. Уточнити концептуальну спрямованість індикаторів соціального розвитку (запобігання бідності, гідний рівень життя, європейський рівень тощо).

3. Розробити сучасні підходи до формування соціальних стандартів життя громадян, в тому числі похилого віку.

Запровадження перелічених заходів дозволить активізувати процес розвитку трирівневої пенсійної системи, підвищити фінансову сталість пенсійної системи, активізувати економічну активність суб'єктів господарювання та підприємницької діяльності, виведення з тіні трудових відносин та заробітної плати (доходів), що забезпечить підвищення рівню соціальної захищеності населення та подальшого розвитку пенсійного страхування в контексті соціально-економічного розвитку країни.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є вирішення проблем формування цілісної концепції пенсійної системи та гармонізації її функціонування в суспільному середовищі.

Література

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Курило І. Демографічне старіння: досягнення, перепона чи імператив? / І. Курило // Вісник Пенсійного фонду України. – 2015. – № 6 (156). – С. 12-17.
3. Чистилин Д.К. Самоорганізація мирової економіки: Евразійський аспект / Д.К. Чистилин. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2004. – 237 с.
4. Лютий І.О. Структурно-інноваційні зрушення як умова конкурентоспроможності економіки України. Становлення доктрини фінансової системи України: монографія / І.О. Лютий; за ред. С.І. Юрія, О.М. Десятнюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 192 с.
5. Усик В. Стратегія інноваційного розвитку України: від проблем до перспектив / В. Усик // Економічна теорія. – 2013. – № 3. – С. 32-41.
6. Вовканич С.Й. Соціогуманістичні засади модернізації економіки в системі реалізації української національної ідеї / С.Й. Вовканич // Регіональна економіка. – 2012. – № 2

(64). – С. 7-22. 7. **Герасименко Г.В.** Соціально-інвестиційна держава: обґрунтування нової парадигми розвитку / Г.В. Герасименко // Економічна теорія. – 2012. – № 3. – С. 51-59. 8. **Про** стратегію подолання бідності: указ Президента України від 15.08.2001 р. № 637/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/637>. 9. **Про** схвалення Стратегії розвитку пенсійної системи: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.12.2005 р. № 525-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/525>. 10. **Про** схвалення Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2005 р. № 369-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/369>. 11. **Про** схвалення Стратегії демографічного розвитку в період до 2015 року: постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2006 р. № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/879>. 12. **Про** схвалення Стратегії модернізації системи управління державними фінансами: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р. № 888-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/888>. 13. **Концепция** формирования правовых основ и механизмов реализации социального государства в странах Содружества. Принята на двадцать восьмом заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ: постановление № 28-6 от 31 мая 2007 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 14. **Національна** стратегія розвитку “Україна – 2015”. – К.: Громадсько-політичне об’єднання “Український форум”. – 73 с. 15. **Про** схвалення Концепції подальшого проведення пенсійної реформи: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.10.2009 № 1224-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1224>. 16. **Про** схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.09.2012 № 691-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/691>-р. 17. **Соколова Г.Н.** Трансформационные процессы в Беларуси и России: социальный аспект / Г.Н. Соколова, Н.Н. Сечко, Е.В. Таранова; науч. ред. Г.Н. Соколова. – Минск: Беларус. навука, 2009. – 223 с. 18. **Програма** діяльності Кабінету Міністрів України “Відкритість, дієвість, результативність” Кабінет Міністрів України від 17.03.2003 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 19. **Програма** діяльності Кабінету Міністрів України “Послідовність. Ефективність. Відповідальність” Кабінет Міністрів України від 01.12.2004 № 2215-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

[laws/show/](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/). 20. **Програма** діяльності Кабінету Міністрів “Назустріч людям”: постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2005 р. № 115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 21. **Програма** діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не для політиків” Кабінет Міністрів України від 16.01.2008 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 22. **Програма** діяльності Кабінету Міністрів України “Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток” Кабінет Міністрів України від 20.12.2008 р. № 1107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 23. **Програма** економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” Програма від 02.06.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>. 24. **Трансформация** роли государства в условиях смешанной экономики / отв. ред. А.Г. Зельднер, И.Ю. Ваславская; Ин-т экономики РАН. – М.: Наука, 2006. – 261 с.

Рад Н. С. Пенсійна система в контексті стратегічних векторів національного розвитку

В статті досліджено окремі питання формування сучасної пенсійної системи України і відповідність цього процесу стратегічним напрямкам державного розвитку. Підкреслено, що солідарна та накопичувальна системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування і система недержавного пенсійного забезпечення для реалізації закладеного в них соціального та інвестиційно-іноваційного потенціалу потребують узгодженості з іншими соціально-економічними трансформаціями. Дослідження сфокусовано на виявленні основних умов і тенденцій реалізації механізму пенсійної системи. Встановлено, що однією з основних причин виникнення проблем функціонування різних форм пенсійного страхування є демографічні дисбаланси, відсталість в економічній та нестабільність у фінансово-банківській сфері та ряд інших. А прийняті за основу стратегічні орієнтири перетворень у вітчизняному суспільному середовищі не носять комплексного та послідовного характеру. В ході дослідження була застосована сукупність загальнонаукових методів: узагальнення, групування, аналізу досліджуваних категорій. Теоретичні узагальнення та висновки будувались на підставі абстрактно-логічного методу. В результаті дослідження відмічено, що існуючі стратегічні вектори соціально-економічного розвитку не в змозі вирішувати проблеми функціонування вітчизняної пенсійної системи. Механізм пенсійної системи сьогодні також не реалізує закладений в ньому потенціал для вирішення соціальних завдань та активізації економічних відносин.

Автором запропоновано напрямки удосконалення концепції пенсійної системи в контексті стратегічних напрямків та особливостей соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: пенсійна система, механізм, потенціал, проблеми, особливості, стратегія, удосконалення.

Рад Н. С. Пенсионная система в контексте стратегических векторов национального развития

В статье исследованы отдельные вопросы формирования современной пенсионной системы Украины и соответствие этого процесса стратегическим направлениям государственного развития. Подчеркнуто, что солидарная и накопительная системы всеобязательного государственного пенсионного страхования и система негосударственного пенсионного обеспечения для реализации заложенного в них социального и инвестиционно-инновационного потенциала требуют согласованности с другими социально-экономическими трансформациями. Исследование сфокусировано на выявлении основных условий и тенденций реализации механизма пенсионной системы. Установлено, что одной из основных причин возникновения проблем функционирования различных форм пенсионного страхования являются демографические дисбалансы, отсталость в экономической и нестабильность в финансово-банковской сфере и ряд других. А принятые за основу стратегические ориентиры преобразований в отечественной общественной среде не носят комплексного и последовательного характера. В ходе исследования была применена совокупность общенаучных методов: обобщения, группировки, анализа исследуемых категорий. Теоретические обобщения и выводы строились на основании абстрактно-логического метода. В результате исследования отмечено, что существующие стратегические векторы социально-экономического развития не в состоянии решить проблемы функционирования отечественной пенсионной системы. Механизм пенсионной системы сегодня также не реализует заложенный в нем потенциал для решения социальных задач и активизи-

зации экономических отношений. Автором предложены направления усовершенствования концепции пенсионной системы в контексте стратегических направлений и особенностей социально-экономического развития страны.

Ключевые слова: пенсионная система, механизм, потенциал, проблемы, особенности, стратегия, усовершенствование.

Rad N. S. Pension System in the Context of Strategic Vectors for National Development

The article examines separate issues related to the formation of modern pension system in Ukraine and conformance of this process to strategic directions for state development. It is emphasized that joint and defined contribution pension schemes of the obligatory state retirement insurance and non-state pension schemes require alignment with other social-economic transformations for the implementation of social and investment-innovation potential behind them. The examination is focused on revealing the main conditions and trends to implement the mechanism of pension system. Our study has shown that one of the main reasons for the problems related to different forms of retirement insurance is demographic disbalances, economic undevelopment and financial and banking fragility and many others. Strategic benchmarks of transformations in the national social medium are not integrated and consistent. The research is based on a system approach using general scientific methods: generalization, pooling, analysis of the categories of interest. Abstract-logical method was used for making our conclusions. Finally we emphasize that existing strategic vectors of social and economic development are not able to solve problems related to functioning of the national pension system. Today mechanism of the pension system neither implements potential behind it for solving social problems and activization of economic relations. We propose the lines to improve the concept of pension system in the context of strategic directions and features of social and economic development of Ukraine.

Keywords: pension system, mechanism, potential, problems, features, strategy, improvement.

Стаття надійшла до редакції 02.09.2015

Прийнято до друку 16.09.2015